

4^ο Συνέδριο Βιοασφάλειας

Η Βιοασφάλεια στα πλαίσια των Εκπαιδευτικών διαδικασιών

Μαρία Εξηντάρη
Αναπλ. καθ. Ιατρικής Βιοπαθολογίας-Μικροβιολογίας
Τμήμα Ιατρικής ΑΠΘ

Νοέμβριος 2024

Επαγγελματική Ασφάλεια και Υγεία

- Αφορά κάθε εργαζόμενο.
- Αφορά κάθε έστω και έμμεσα εμπλεκόμενο σε εργασιακά δρώμενα.
- Αφορά κάθε είδους εργασία.
- Αφορά πολύ περισσότερο τα άτομα που λόγω της εργασίας τους συγχρωτίζονται.
- Αφορά μικροοργανισμούς, βλαπτικές ουσίες, βλαπτικές διαδικασίες και κάθε άλλη ενδεχόμενη φυσική, χημική ή/και ψυχική απειλή.

Βιοασφάλεια

Η προστασία των οικοσυστημάτων και του ανθρώπου από ενδεχόμενη βλάβη από βιολογικούς παράγοντες, όπως μολυσματικοί μικροοργανισμοί ή τροποποιημένα γονίδια.

Βιοασφάλεια

Τομείς τους οποίους αφορά η βιοασφάλεια:

- ◆ Έρευνα
- ◆ Παραγωγή
- ➔ ◆ Διδασκαλία
- ◆ Χρήση αντικειμένων & λειτουργιών
- ◆ Τεχνολογία
- ◆ Γενετικά τροποποιημένους οργανισμούς

H. Frumkin (ed.) et al., 2006

Εκπαίδευση

- α) Η συστηματική διαδικασία **μετάδοσης γνώσεων** και **ανάπτυξης δεξιοτήτων** σχετικά με συγκεκριμένο αντικείμενο.
- β) Ο θεσμός που αποσκοπεί στη συστηματική διδασκαλία μαθητών και σπουδαστών, στην ανάπτυξη των πνευματικών, σωματικών και ηθικών ικανοτήτων του ανθρώπου μέσα από ειδικά **ιδρύματα** (σχολεία) και συγκεκριμένες **μεθόδους**.
- γ) Ο **θεσμός** στον οποίο υπάγονται κάθε είδους εκπαιδευτικά ιδρύματα.

Γ. Μπαμπινιώτης, Λεξικό της Νέας Ελληνικής γλώσσας

Υγειονομικές ιδιαιτερότητες στην εκπαίδευση:

- ✦ Κατά κανόνα προϋποθέτει **συγχρωτισμό**.
- ✦ Είναι άμεσα ή έμμεσα **αναπόφευκτη** σε οιαδήποτε χρονική συγκυρία.
- ✦ Πολύ συχνά αφορά άτομα που **δεν έχουν επαρκή αίσθηση κινδύνου** (παιδιά, άτομα με ψυχοπνευματικά ελλείμματα).
- ✦ Οι εκπαιδευτικές μονάδες, πέραν των **ατυχημάτων**, απειλούνται κυρίως από **λοιμώξεις** και μάλιστα σε εντοπισμένη ή ευρεία επιδημική μορφή.

Ανεπιθύμητα συμβάματα στους εκπαιδευτικούς χώρους

Συγκεκριμένα στους σχολικούς χώρους, η κυριότερη αιτία **ατυχημάτων** είναι η πτώση με ποσοστό 66,67% και ακολουθούν τα κοψίματα-τρυπήματα και τα χτυπήματα με ίδιο ποσοστό έκαστα, 11,38%.

(Γεωργιακώδης & Βοζίκη, 2004)

Ωστόσο, συστηματικές ή τοπικές **λοιμώξεις** συμβαίνουν στους εκπαιδευόμενους έως **100%** σε κάθε ακαδημαϊκό έτος, ανάλογα με την ηλικία των εκπαιδευομένων, κυρίως αναπνευστικές!

Εκπαιδευόμενοι, εκπαιδευτές και λοιπό προσωπικό οφείλουν:

- Να μένουν στο σπίτι εάν ασθενούν.
- Να γνωρίζουν πότε θα επιστρέψουν στο εκπαιδευτικό ίδρυμα μετά την ανάρρωση.
- Οι υγιείς να χρησιμοποιούν μέσα ατομικής προστασίας εάν φροντίζουν ασθενή.

Ατομο με τα ακόλουθα συμπτώματα οφείλει να οικουρεί τόσο για το ίδιο καλώς έχειν όσο και για την προστασία των άλλων.

- Πυρετός - Εξάνθημα.
- Εμετοι (≥ 2 κατά το τελευταίο 24ωρο).
- Διάρροια αιματηρή ή όχι (≥ 2 άνω του συνήθους κατά το τελευταίο 24ωρο).
- Παραγωγικές δερματικές βλάβες σε ακάλυπτα μέρη του σώματος.
- Επιδεινούμενα αναπνευστικά συμπτώματα που δεν αποδίδονται σε αλλεργίες.

Ο ασθενής επιτρέπεται να επιστρέψει στα καθήκοντά του με τις ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Υποχώρηση του πυρετού επί 24 ώρες δίχως τη χρήση αντιπυρετικού.
- Υποχώρηση του πυρετού και αντιμετώπιση του εξανθήματος από τον θεράποντα.
- Ξήρανση/εφελκιδοποίηση των ακάλυπτων δερματικών βλαβών και αντιμετώπιση από τον θεράποντα.
- Διακοπή των εμέτων κατά τη διάρκεια της νύκτας και δυνατότητα σίτισης το πρωί της επομένης ημέρας.
- Βελτίωση της διάρροιας (≤ 2 άνω του συνήθους κατά το τελευταίο 24ωρο). Ενδεχόμενη πρόσμιξη αίματος να έχει αξιολογηθεί από τον θεράποντα.
- Βελτίωση των αναπνευστικών συμπτωμάτων κατά το τελευταίο 24ωρο. Εφαρμογή προστατευτικών μέτρων κατά την επιστροφή, για την ελαχιστοποίηση της διασποράς.

Η χρήση ατομικού προστατευτικού εξοπλισμού κατά τη φροντίδα ατόμου με «ύποπτα» συμπτώματα περιλαμβάνει κατά περίπτωση γάντια, μάσκα, ασπίδα προσώπου, κ.ά.

Μέσα ατομικής προστασίας

Ανάλογα με το επίπεδο και την προέλευση του κινδύνου

Οδηγίες για τη Μείωση Μετάδοσης Λοιμώξεων του Αναπνευστικού στο Σχολικό Περιβάλλον

Για να μειωθεί ο κίνδυνος μετάδοσης των λοιμώξεων του αναπνευστικού (λοιμώξεις από τον ιό SARS-CoV-2, γρίπη κ.α.) στο σχολικό περιβάλλον συστήνεται η τήρηση βασικών μέτρων από καθηγητές, μαθητές και λοιπό προσωπικό:

- Τακτικό πλύσιμο των χεριών
  - ♦ Όταν τα χέρια είναι εμφανώς λερωμένα (σαπούνι και νερό)
  - ♦ Πριν και μετά: ▪ Την προετοιμασία ή χορήγηση γεύματος ▪ Το γεύμα ▪ Τη χρήση της τουαλέτας
  - ♦ Το πλύσιμο των χεριών με υγρό σαπούνι και νερό, για τουλάχιστον 20 δευτερόλεπτα, θα ακολουθείται από προσεκτικό στέγνωμα με χάρτινες χειροπετσέτες μιας χρήσης και απόρριψή τους στους κάδους απορριμμάτων.
  - ♦ Εναλλακτικά, συστήνεται η εφαρμογή αλκοολούχου αντισηπτικού διαλύματος.
- Καλός αερισμός των εσωτερικών χώρων διδασκαλίας. Συστήνεται να ανοίγονται τα παράθυρα τακτικά για τη βελτίωση του αερισμού.
- Αποφυγή ανεπαρκώς αεριζόμενων χώρων με συνωστισμό ατόμων (π.χ. διάδρομοι, σκάλες, χρήση ασανσέρ)
- Αποφυγή συγκεντρώσεων πολλών ατόμων – τήρηση φυσικών αποστάσεων
- Αποφυγή αγγίγματος προσώπου, μύτης, ματιών και στόματος και πλύσιμο των χεριών καλά πριν και μετά από αυτό
- Βήχας ή φτάρνισμα στον αγκώνα ή σε χαρτομάντιλο. Αν χρησιμοποιηθεί χαρτομάντιλο, θα πρέπει να πεταχτεί προσεκτικά μετά από μία μόνο χρήση και να ακολουθήσει πλύσιμο των χεριών.
- Εάν κάποιος/α μαθητής/τρια παρουσιάζει συμπτώματα λοίμωξης του αναπνευστικού (πονόλαιμο, βήχα, καταρροή) ή έχει θετικό αποτέλεσμα εργαστηριακού ελέγχου για αναπνευστικό παθογόνο όπως SARS-CoV-2, ιό γρίπης ή RSV, συστήνεται να παραμένει στο σπίτι και να περιορίσει τις επαφές του με άλλα άτομα.
- Η παραμονή στο σπίτι συστήνεται μέχρι την υποχώρηση ή βελτίωση των συμπτωμάτων και την ολοκλήρωση τουλάχιστον 24 ωρών από την πλήρη υποχώρηση του πυρετού (χωρίς τη λήψη αντιπυρετικών σκευασμάτων).

Βλαπτικοί παράγοντες

Λοιμώδη αίτια

Βακτήρια

Ιοί

Μύκητες

Παράσιτα

Τοξίνες

Συνήθη λοιμώδη αίτια

- ↪ Μικροοργανισμοί περιβάλλοντος
- ↪ Κοινά παθογόνα
- ↪ Ειδικά παθογόνα
- ↪ Νέα, επικίνδυνα παθογόνα

Πύλες εισόδου - Τρόποι μετάδοσης

➤ **Αερογενώς**

Εισπνοή μολυσματικών σταγονιδίων/
/αερολύματος

Εισπνοή βλαπτικών ουσιών

➤ **Τροφογενώς**

Κατάποση μολυσμένων
ή βλαπτικών ουσιών

➤ **Διά επαφής**

Δέρμα, βλεννογόνοι

Όλοι οι τρόποι μπορούν να αποφευχθούν επαρκώς, πλην αερογενούς.

Λοιμώξεις του αναπνευστικού: Ίσως ο κυριώτερος λόγος σχολικών απουσιών

Κατηγοριοποίηση των μικροοργανισμών βάσει των κινδύνων για τον άνθρωπο

- Φυσική παρουσία στο περιβάλλον
- Ικανότητα πρόκλησης νόσου
- Βαρύτητα της προκαλούμενης νόσου
- Δυνατότητα διασποράς
- Υπαρξη αποτελεσματικού σκευάσματος πρόληψης (εμβόλιο)
- Υπαρξη αποτελεσματικού σκευάσματος θεραπείας (ειδικό φάρμακο)

Table 2-2: General characteristics of risk groups for microbes

Risk group	Individual risk	Community risk
RG1	No or Low	Low
RG2	Moderate	Low
RG3	High	Low
RG4	High	High

BIOHAZARD

Επίπεδα βιοασφάλειας

(Biosafety levels)

BSL-1

Μικροοργανισμοί που δεν προκαλούν οπωσδήποτε νόσηση.

BSL-2

Μικροοργανισμοί εγχώριοι, που προκαλούν νόσηση ποικίλης βαρύτητας.

BSL-3

Μικροοργανισμοί εγχώριοι ή εξωγενείς, που προκαλούν σοβαρή ή ενδεχομένως θανατηφόρα νόσηση.

BSL-4

Μικροοργανισμοί εξωγενείς, που μεταδίδονται πιθανόν αερογενώς και συχνά προκαλούν θανατηφόρα νόσηση.

Χαρακτηριστικά ασφαλών αιθουσών διδασκαλίας

- ✓ Όλες οι **επιφάνειες** (πάτωμα, καθίσματα, θρανία, πάγκοι εργασίας, ράφια, κλπ) πρέπει να είναι κατασκευασμένα από λεία και αδιάβροχα υλικά (μέταλλα, πλαστικά, εποξικές βαφές, βερνικωμένο ξύλο).
- ✓ **Νιπτήρες** για πλύση των χειρών πρέπει να βρίσκονται σε κάθε αίθουσα διδασκαλίας ή κοντά σε αυτήν. Εάν όχι, πρέπει να χρησιμοποιούνται αλκοολούχα **αντισηπτικά** διαλύματα μέχρι την πλύση των χειρών.
- ✓ Τα **προσωπικά αντικείμενα** να φυλάσσονται μακριά από δυνητικά μολυσματικούς χώρους ώστε να αποφεύγονται η επιμόλυνση των αντικειμένων καθώς και ενδεχόμενα ατυχήματα λόγω της συσσώρευσης περιττών αντικειμένων στο χώρο εργασίας.
- ✓ Η **επίπλωση** των αιθουσών/εργαστηρίων να είναι εργοδυναμικά τοποθετημένη για την καλύτερη παρακολούθηση των μαθητών/φοιτητών και σε αραιά διάταξη ώστε να αποφεύγονται συγχρωτισμοί και ενδεχόμενα βιολογικά ατυχήματα σε περίπτωση που χρησιμοποιούνται δυνητικά επικίνδυνα υλικά για εκπαιδευτικούς σκοπούς.
- ✓ Σημεία εκτάκτου ανάγκης για **πλύση των οφθαλμών** με στείρο διάλυμα, εφόσον αυτό κρίνεται απαραίτητο.

Χαρακτηριστικά ασφαλών κτιρίων διδασκαλίας

- ✓ >1 έξοδοι, ξεκλείδωτες, σε διαφορετικά σημεία.
- ✓ Χώροι επαρκούς μεγέθους ώστε να αποφεύγεται ο συγχρωτισμός.
- ✓ Χωροταξία και δομικά υλικά που να διευκολύνουν τον τακτικό καθαρισμό και κάθε έκτακτη απολύμανση.
- ✓ Σταθερά σημεία με εύχρηστο εξοπλισμό και υλικά εκτάκτου ανάγκης για την άμεση παρέμβαση και αντιμετώπιση σε αναμενόμενα ή αιφνίδια περιστατικά.
- ✓ Ανάρτηση ευδιάκριτων αφισών και ανακοινώσεων με αναγκαία στοιχεία, πληροφορίες, υπομνήσεις, χρήσιμα τηλέφωνα.

Η ευθύνη του διδάσκοντος

Εξαρτάται από την ηλικία και το επίπεδο των διδασκομένων.

- ✓ Να γνωρίζει τη διαχείριση μολυσματικών καταστάσεων και υλικών.
- ✓ Να ενημερώνει τους εκπαιδευόμενους για πιθανούς βιολογικούς κινδύνους στο χώρο, τονίζοντας τις κοινόχρηστες επιφάνειες (χειρολαβές, διακόπτες, πληκτρολόγια, κλπ).
- ✓ Να επιβλέπει την επιμελημένη ένδυση και κόμμωση (ό,τι προεξέχει ανεξέλεγκτα, αυξάνει τους κινδύνους μόλυνσης και διασποράς).
- ✓ Να επιβλέπει την εφαρμογή των διαδικασιών αποφυγής βιολογικών κινδύνων από τους εκπαιδευόμενους.
- ✓ Να μεριμνά για την εξοικείωση των εκπαιδευομένων με τους τρόπους αντιμετώπισης βιολογικών κινδύνων (ασκήσεις;).

Η ευθύνη του διδάσκοντος

Εξαρτάται από την ηλικία και το επίπεδο των διδασκομένων.

- ✓ Να παρατηρεί και να **σημειώνει** τα βιολογικού χαρακτήρα συμβάματα στο χώρο.
- ✓ Απομάκρυνση των εκπαιδευομένων που ανήκουν σε **ομάδες υψηλού κινδύνου**.
Παροχή εναλλακτικών εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων.
- ✓ Να ενημερώνει **συνεργάτες** και **διοίκηση** για οιονδήποτε βιολογικό κίνδυνο στο χώρο.
- ✓ Σε εξειδικευμένες δραστηριότητες, να διασφαλίζει τη φύλαξη των χρησιμοποιούμενων **βιολογικών υλικών αποκλειστικά μέσα** στον εκπαιδευτικό χώρο.

Η ευθύνη του διδάσκοντος σε ειδικά τμήματα....

- ✓ Να ελέγχει εκ των προτέρων το χώρο για την ύπαρξη και την ορθή λειτουργία εξοπλισμού, συσκευών και υλικών.
- ✓ Να διασφαλίζει την απολύμανση των επιφανειών εργασίας.
- ✓ Να φροντίζει για την ύπαρξη διαφορετικών κάδων για μολυσματικά και μη απορρίμματα, τα δε μολυσματικά να αποστειρώνονται πριν την απομάκρυνσή τους.
- ✓ Να μεριμνά για την ύπαρξη ειδικών δοχείων ασφαλείας για την απόρριψη μολυσματικών υλικών και αιχμηρών αντικειμένων.
- ✓ Να επιλέγει κατά το δυνατόν αβλαβή έμβια ή αδρανή υλικά για την πρακτική άσκηση.
- ✓ Να επιβλέπει την πλήρη και σωστή ένδυση και υπόδηση των εκπαιδευομένων, καθώς και την απομάκρυνση προσωπικών μικροαντικειμένων από τις επιφάνειες εργασίας.

Συνείδηση βιοασφάλειας στο Σχολείο και στη Σχολή

Το σημαντικότερο !

Καλλιεργούμε στην ομάδα και στον εκπαιδευτικό χώρο **Αίσθηση βιοασφάλειας**
Συνείδηση βιοασφάλειας

- ✦ Ενημερώνουμε για τους κινδύνους της εργασίας και των χρησιμοποιούμενων υλικών.
- ✦ Κατευθύνουμε στην εφαρμογή ασφαλών πρακτικών.
- ✦ Εξασκούμε στην προστασία των ιδίων των εκπαιδευομένων.
- ✦ Εξασκούμε στην προστασία των παρευρισκομένων και του περιβάλλοντος.

Βιοασφάλεια σε Ειδικές Συνθήκες

Επιδημίες - Πανδημίες

Απλώς ακολουθούνται
οι κρατικές και διεθνείς οδηγίες!

WHO
ECDC
ΕΟΔΥ

Βιοασφάλεια → Διαδικτυακή εκπαίδευση

Τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα εξαρτώνται από την ηλικία και το επίπεδο των διδασκομένων.

- 😊 Ελαχιστοποίηση των κινδύνων διασποράς του παθογόνου.
- 😊 Προστασία ομάδων υψηλού κινδύνου από το συγχρωτισμό.
- 😊 Διευκόλυνση στη συμμετοχή διδάσκοντος εάν δεν δύναται να είναι παρών.
- 😊 Διευκόλυνση στην παρακολούθηση των εκπαιδευομένων σε αντίξοες συνθήκες (γενικά ή προσωπικά).
- 😞 Ελλειμματική συγκέντρωση/παρακολούθηση εκ μέρους των διδασκομένων.
- 😞 Ελλειψη διαδραστικότητας εκπαιδευτή-εκπαιδευόμενου.
- 😞 Αδυναμία πρακτικής εξάσκησης.
- 😞 Απόλυτη εξάρτηση από την τεχνολογία.

Βιοασφάλεια και παραπληροφόρηση στο θρανίο και στην ομάδα

Αγνοια

Τρόπος
ζωής

Φόβος

Κουλτούρα

Θρησκεία

Μέσα κοινωνικής
δικτύωσης

Κακοπροαίρετες
πρωτοβουλίες

Αντίδραση;

“Πλάκα”

Ιδιαιτερότητες γενιάς

Ψυχολογία του όχλου

Ελευθερία του λόγου;

Φορείς εκπαίδευσης: Υποχρέωση σε **αξιόπιστη πληροφόρηση**, διευκρινίσεις, αποκατάσταση της αλήθειας, σε συνεργασία με **επίσημους φορείς υγείας**.

DON'T

PANIC

